

Lagrådsremiss

Förtydligande i föräldraledighetslagen

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 30 januari 2014

Elisabeth Svantesson

Monica Rodrigo
(Arbetsmarknadsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås en justering av bestämmelsen om rätt till hel ledighet med eller utan föräldrapenning i föräldraledighetslagen (1995:584). Genom den föreslagna justeringen tydliggörs att särregleringen för adoptivföräldrar enbart avser ledighet som inte är beroende av att föräldrapenning tas ut samtidigt.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2014.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Adoptivföräldrars rätt till ledighet för vård av barn	6
5	Ikraftträdande	8
6	Konsekvenser	8
7	Författningskommentar	9
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Förändrade åldersgränser och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen (Ds 2013:36)	10
Bilaga 2	Promemorians förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)	12
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	14

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).

2 Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs att 5 § föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En förälder har rätt till hel ledighet för vård av barn till dess barnet är 18 månader oavsett om föräldern får föräldrapenning eller inte.

En förälder har därutöver rätt till hel ledighet medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken.

För en arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det ska tiden 18 månader i stället räknas från den tidpunkt då arbetstagaren fått barnet i sin vård. Är det fråga om adoption av arbetstagarens makes barn eller av eget barn, har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade ägt rum. Rätten till ledighet för adoptivföräldrar upphör när barnet fyllt åtta år eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret.

5 §¹

En förälder har rätt att vara helt ledig för vård av barn till dess barnet är 18 månader. En arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det har rätt att vara helt ledig i 18 månader från den tidpunkt då arbetstagaren fick barnet i sin vård. Arbetstagarens rätt till sådan ledighet upphör dock när barnet har fyllt åtta år eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Vid adoption av arbetstagarens makes barn eller av eget barn har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade skett.

En förälder har därutöver rätt att vara helt ledig medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken.

¹ Senaste lydelse 2010:1263.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.

3 Ärendet och dess beredning

Promemorian Förändrade åldersgränser och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen (Ds 2013:36) har utarbetats inom Regeringskansliet. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians förslag till ändring i föräldraledighetslagen finns i *bilaga 2*. Promemorians förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken har regeringen behandlat i propositionen Förändrade åldersgränser och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen (prop. 2013/14:4).

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A2013/x/ARM).

4 Adoptivföräldrars rätt till ledighet för vård av barn

Regeringens förslag: Det förtydligas att särregleringen för adoptivföräldrar enbart avser ledighet som inte är beroende av att föräldrapenning betalas ut.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig över förslaget tillstyrker eller lämnar det utan erinran. *Barnombudsmannen* och *Sveriges Akademikers Centralorganisation* ställer sig positiva till att föräldraledighetslagen (1995:584) justeras så att det tydligare framgår att adoptivföräldrar har rätt till hel ledighet från sin anställning för vård av barn medan föräldrapenning betalas ut. *Sveriges Kommuner och Lands-ting (SKL)* påtalar att förslaget uteslutit den nuvarande skrivningen i det första stycket, att rätt till ledighet gäller oavsett om föräldern får föräldrapenning eller inte, och anser att denna skrivning bör kvarstå. *SKL* framhåller att det utan denna skrivning finns risk att det blir otydligt för arbetsgivare på vilka olika grunder som arbetstagaren har rätt till föräldraledighet från anställningen. *Adoptionscentrum* frågar sig om det blivit ett tryckfel i det första stycket då den föreslagna lydelsen är identisk med den nuvarande i fråga om tidsgränsen.

Skälen för regeringens förslag: Regler om arbetstagares rätt till ledighet från sin anställning för vård av barn finns i föräldraledighetslagen. I 5 § regleras två olika former av ledighet, dels ledighet till dess barnet är 18 månader, dels ledighet under tid när en förälder får föräldrapenning. Den senare ledigheten innebär att en arbetstagare har rätt till ledighet när föräldrapenning utbetalas. Ledighetsrätten beror i det fallet på när föräldrapenning utgår enligt reglerna i socialförsäkringsbalken. När det gäller regeln om de 18 månadernas ledighet utan föräldrapenning finns en särskild regel som gäller vid adoption och som syftar till att adoptivföräldrar ska få rätt till ledighet i samma omfattning som biologiska föräldrar. Reglerna innebär att arbetstagare som har adopterat ett

barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det har rätt till ledighet under 18 månader från den tidpunkt då arbetstagaren fått barnet i sin vård. För att undvika att adoptivföräldrar ska få rätt till ledighet i 18 månader även när de adopterar ett äldre barn finns en regel om att föräldrarnas rätt till sådan ledighet upphör när barnet har fyllt åtta år eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat sitt första skolår.

Det finns däremot ingen särskild regel i föräldraledighetslagen om vilken ålder barnet ska ha för att föräldern ska ha rätt att vara ledig med föräldrapenning. Detta följer i stället av socialförsäkringsbalkens reglering av förmånstiden för föräldrapenning.

Som föräldraledighetslagen i dag är utformad kan den dock felaktigt tolkas som att adoptivföräldrars rätt till ledighet upphör när barnet fyller åtta år eller vid den senare tidpunkt barnet har slutat sitt första skolår även när det gäller ledighet med föräldrapenning. Lagen bör därför justeras. Regler om rätt till ledighet utan föräldrapenning bör finnas i första stycket och av dessa bör framgå vad som gäller i det avseendet för både biologiska föräldrar och för adoptivföräldrar. Genom en sådan omstrukturering av paragrafen blir det tydligt att rätten, enligt andra stycket, till hel ledighet medan en förälder får hel föräldrapenning gäller på samma sätt för alla föräldrar.

SKL anser att bestämmelsen blir otydlig om den nuvarande skrivningen i det första stycket, att rätt till ledighet gäller oavsett om föräldern får föräldrapenning eller inte tas bort. Regeringen får med anledning av detta anföra följande. Att rätten till ledighet i 18 månader inte förutsätter att föräldrapenning utbetalas, framgår tydligt av den föreslagna lagtexten. Den föreslagna justeringen av paragrafen innebär att bestämmelserna om hel ledighet utan föräldrapenning samlas i ett stycke. I det stycket regleras också den särskilda tidsgräns inom vilka adoptivföräldrar har rätt till sådan ledighet. För att minska risken att bestämmelsen tolkas som att den särskilda tidsgränsen även gäller för hel ledighet med föräldrapenning bör inte ledighet med föräldrapenning alls nämnas i detta stycke.

Adoptionscentrum har frågat om det blivit ett tryckfel i det första stycket då den föreslagna lydelsen är identisk med den nuvarande i fråga om tidsgränsen, dvs. åtta år eller den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Som nämnts ovan är avsikten med förslaget till justering av lagtexten enbart att förtydliga det som redan gäller. En adoptivförälders rätt att vara ledig i 18 månader utan föräldrapenning från den tidpunkt då han eller hon fick barnet i sin vård är nämligen begränsad i de fall då det inte är ett helt litet barn som adopteras. I sådant fall upphör rätten till ledighet när barnet fyller åtta år eller vid den senare tidpunkt barnet har slutat sitt första skolår. Förslaget syftar inte till att ändra den tidsgränsen.

5 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 augusti 2014.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs att lagändringen skulle träda i kraft den 1 januari 2014.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Ändringen bör träda i kraft så snart som möjligt. Förslaget kan dock tidigast lämnas i en proposition till riksdagen under våren 2014 och tidigast möjliga datum för ikraftträdande bedöms därför vara den 1 augusti 2014.

6 Konsekvenser

Förslaget innebär inte att föräldraledighetslagen ändras i sak utan endast att det förtydligas att alla arbetstagare har rätt till hel ledighet under den tid hel föräldrapenning utbetalas. Att förtydligandet sker bör underlätta tillämpningen av lagen för både arbetstagare och arbetsgivare. Regeringens bedömning är att ändringen inte för med sig några andra konsekvenser.

7 Författningskommentar

5 §

Paragrafen, som reglerar en förälders rätt att vara helt ledig från sin anställning för vård av barn, förtydligas genom att de särskilda bestämmelserna för adoptivföräldrar flyttas från tredje till *första stycket*. Det innebär att samtliga bestämmelser om hel föräldraledighet utan föräldrapenning samlas i första stycket. På det sättet tydliggörs att särregleringen för adoptivföräldrar endast avser sådan ledighet som inte är beroende av att föräldrapenning betalas ut. Föräldraledighet med föräldrapenning regleras som tidigare i *andra stycket*. Övriga ändringar i paragrafen är av redaktionell art.

Sammanfattning av promemorian Förändrade åldersgränser och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen (Ds 2013:36)

I denna promemoria föreslås att föräldrapenning efter barnets fyraårsdag ska kunna lämnas med högst 96 dagar. Förslaget är en del av de åtgärder som planeras för att förstärka incitamenten för nyanlända utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Föräldrapenningens nuvarande konstruktion medför att föräldrar som kommer till Sverige med barn som inte har fyllt åtta år kan få föräldrapenning för 480 dagar även om barnet har fyllt t.ex. sex år redan vid ankomsten hit. Ett långvarigt uttag av föräldrapenning när barnet är äldre kan dock motverka ambitionen att nyanlända föräldrar bör delta i arbetsförberedande insatser som kan föra dem närmare arbetsmarknaden. Genom förslaget betonas också att huvuddelen av föräldrapenningen bör användas när barnet är litet och behovet av omvårdnad från föräldrarna är som störst.

Finns det vid fyraårsgränsen fler än 96 dagar kvar för föräldrarna gemensamt ska de 96 dagarna fördelas mellan dem så att vardera föräldern får behålla lika stor andel av dagarna som han eller hon hade kvar före fyraårsgränsen. I promemorian föreslås att föräldrapenning för tid efter fyraårsgränsen i första hand lämnas på sjukpenning- eller grundnivå, vilket följer det uttagsmönster av föräldrapenning som redan finns i dag.

För att tillgodose föräldrars behov av ledighet från arbete även för äldre barn, exempelvis under lov och studiedagar eller deltagande i skolans verksamhet föreslås att åldersgränsen för att ta ut föräldrapenning höjs så att förmånen kan lämnas till dess att barnet har fyllt tolv år mot i dag åtta år.

I och med att antalet ersättningsdagar enligt förslaget kan behöva reduceras och fördelas om vid fyraårsgränsen uppstår ett behov av att begränsa möjligheten att ansöka om föräldrapenning retroaktivt. Därför föreslås att föräldrapenning inte lämnas för längre tid tillbaka än den nittionde dagen före den dag då ansökan om föräldrapenning kom in till Försäkringskassan.

Vidare föreslås i promemorian att tidsperioden för tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn avlidit förlängs så att förmånen kan tas i tio dagar fram till den 90:e dagen efter barnet avlidit. Arbetsgruppen bedömer även att det bör införas harmoniserande bestämmelser inom studiestödssystemet.

I promemorian föreslås även ett förtydligande av föräldra-ledighetslagen.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2014 och ska tillämpas på föräldrapenning för ett barn som är fött efter ikraftträdandet. Vid adoption ska detta gälla när den som har adopterat barnet har fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet. Den nya bestämmelsen om ansökningsfrist för föräldrapenning ska dock tillämpas första gången på föräldrapenning som avser tid från och med den 1 januari 2015. Bestämmelsen om tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit ska enligt förslaget däremot tillämpas från och med ikraft-

trädandet. Den ändrade bestämmelsen i föräldradighetslagen tillämpas Bilaga 1
från och med ikraftträdandet.

Promemorians förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs att 5 § föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En förälder har rätt till hel ledighet för vård av barn till dess barnet är 18 månader oavsett om föräldern får föräldraperning eller inte.

Föreslagen lydelse

5 §²

En förälder har rätt till hel ledighet för vård av barn till dess barnet är 18 månader. För en arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det ska tiden 18 månader i stället räknas från den tidpunkt då arbetstagaren fått barnet i sin vård och rätten till ledighet upphöra när barnet fyllt åtta år eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Är det fråga om adoption av arbetstagarens makes barn eller av eget barn, har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade ägt rum.

En förälder har därutöver rätt till hel ledighet medan föräldern får hel föräldraperning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken.

För en arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det ska tiden 18 månader i stället räknas från den tidpunkt då arbetstagaren fått barnet i sin vård. Är det fråga om adoption av arbetstagarens makes barn eller av eget barn, har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade ägt rum. Rätten till ledighet för adoptivföräldrar upphör när barnet fyllt åtta år eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret.

² Senaste lydelse 2010:1263.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över promemorian lämnats av Riksdagens Ombudsmän, Kamrarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Karlstad, Domstolsverket, Migrationsverket, Försäkringskassan, Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, Barnombudsmannen, Inspektionen för socialförsäkringen, Skatteverket, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Centrala studiestödsnämnden, Umeå universitet, Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsdomstolen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Adoptionscentrum, Riksorganisationen Sveriges makalösa föräldrar, Riksorganisationen för valfrihet, jämställdhet och föräldraskap, Rädda barnen, Sveriges kvinnolobby och Sveriges förenade studentkårer.

Riksrevisionen har avstått från att yttra sig över förslagen i promemorian.

Svar har inte inkommit från SACO – Studentråd, Barnen framför allt – adoptioner, Män för jämställdhet och Samarbetsorganet för etniska organisationer i Sverige..